

ПУКОВНИК ЗОРАН СТОЈКОВИЋ,
ЗАМЕНИК ДИРЕКТОРА
ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ
АГЕНЦИЈЕ

НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ

Наше окружење поново је ушло у фазу смањене стабилности, те стога пажљиво пратимо сва догађања у региону. Највећа претња безбедности Србије и даље је ситуација у нашој јужној покрајини, имајући у виду изразиту етничку мобилизацију Албанаца против Срба који живе на том простору. Не може се занемарити ни чињеница да постоје интереси и снаге које теже да прикажу Србију као небезбедну земљу, те су наши напори усмерени ка идентификовању извора таквих тежњи.

Јачање националистичке реторике усмерене против српског народа, која уноси трзавице у односе на унутрашњим сценама суселних држава, негативно утиче на међусобно поверење.

У оквиру јединственог безбедносно-обавештајног система Републике Србије, Војнообавештајна агенција (ВОА) дефинисана је као једна од три службе с посебном улогом и задацима. Уколико би требало сажето изложити њене специфичности, може се рећи да је реч о организацији која је носилац обавештајне функције на стратегијском нивоу, али уједно и једина служба задужена за обавештајно деловање у иностранству.

Припадници Агенције непрекидно, широм света, обављају сложене и изазовне задатке прикупљања информација, које могу да укажу на постојање претњи по безбедност наших грађана и наше земље. Због тога заменик директора ВОА пуковник Зоран Стојковић, са којим смо разговарали поводом обележавања Дана Агенције – 5. марта, за магазин „Одбрана“ каже да је Војнообавештајна агенција прва линија одбране Србије од спољног угрожавања.

– Информације које прослеђујемо својим корисницима такве су да омогућавају увид у најзначајније активности, намере и опредељења других држава и међународних организација према Србији. Правовремено извештавамо највише

државно и војно руководство о свим значајним војно-политичким, економским и осталим аспектима безбедности у нашем региону и на глобалном плану.

Треба истаћи, такође, аспект тајности у раду ВОА, која је дефинисана законом. Ова мера односи се првенствено на методе прикупљања података, иако користимо и јавно доступне изворе сазнања.

Имајући у виду да су корисници информација Агенције доносиоци најзначајнијих одлука у области политике одбране и спољне политике, као и брзину одвијања догађаја у свету и региону, наш задатак јесте изузетно деликатан, захтева потпуну посвећеност и, пре свега, патриотизам.

Q *Каква је природа претњи које би могле угрозити безбедност наше земље?*

– Република Србија није непосредно војно угрожена од оружаных снага суседних или неких других земаља. Међутим, као део европског континента суочени смо с глобалним претњама, али и специфичним безбедносним изазовима региона. Међу њима бих истакао проблем повратника с ратишта са Блиског истока, тероризам и организациони криминал.

Q *Имајући у виду да сте једина сјрашгеијска сјољна обавештајна служба наше државе, како процењујете актуелну ситуацију у свету?*

– У протеклом периоду било је значајних догађаја који су утицали на глобалну, а последично и на безбедносну си-

зам је као метод политичке борбе првенствено везан за Блиски исток, али се преноси и ван тог региона. Један од изазова свакако јесу и миграције из нестабилних делова Азије, Блиског истока и Африке ка Европи, имајући у виду, пре свега, бројност избеглица и тражилаца азила. Агенција очекује да ће и у наредном периоду највећи безбедносни изазови по свом карактеру бити недржавни и невојни.

Војнообавештајна агенција интензивно прати и информативно деловање страног фактора, имајући у виду велики утицај медија у савременом свету. Будући да су дезинформације саставни део обавештајног деловања, ВОА их препознаје и указује корисницима информација на такве садржаје.

Q *Који су највећи изазови по безбедности Србије из њеног непосредног окружења?*

– Када је реч о нашем окружењу, може се констатовати да је оно поново ушло у фазу смањене стабилности, те стога пажљиво пратимо сва догађања у региону. Највећа претња безбедности српске државе и даље јесте ситуација у нашој јужној покрајини, имајући у виду изразиту етничку мобилизацију Албанаца против Срба који живе на том подручју. Додатно нас забрињава чињеница да је знатан број бораца управо с Косова и Метохије отишао на ратишта у Сирији и Ираку, а посебно њихове активности по повратку у Покрајину и земље региона. Појачана делатност приштинске дипломатије, зарад стицања нових признања и на плану учлањења у међународне организације, такође су предмет интересовања Агенције.

Осим тога што изазива забринутост, јачање националистичке реторике усмерене против српског народа, која уноси трзавице у односе на унутрашњим сценама суседних држава, негативно утиче и на изградњу поверења у региону. На војном плану, повећање буџета одбране, као и подизање обавештајних капацитета у скоро свим државама нашег региона, намеће потребу сагледавања крајњег циља који се жели постићи.

Не може се занемарити ни чињеница да постоје интересне снаге које теже да прикажу Србију као небезбедну земљу, те су наши напори усмерени ка идентификовању извора таквих тежњи.

Тakoђе, одређене активности с терористичким предзнаком према припадницима српских безбедносних структура у Копненој зони безбедности, као и према Србима на Космету, могли би испољити и бивши припадници албанских терористичких организација, које контролишу руководства појединих политичких партија у Покрајини.

Тakoђе, већина балканских чланица Европске уније зарад остваривања својих циљева наставља да према кандидатима за чланство у тој међународној организацији делује с позиција условљавања. У вези с тим, притисак на Републику Србију није битно ослабљен, при чему поједине европске земље настоје да транспарентне односе Београда и Москве представе као претњу регионалној стабилности.

Q *Има ли опасности од радикалног екстремизма?*

– Највећу претњу у том смислу представља верска радикализација, која је утицала на то да се знатан број

ОДБРАНЕ

туацију у нашем окружењу. У првој години мандата председника САД Доналда Трампа било је одређених промена у америчкој спољној политици, које су се одразиле на Блиски исток и на односе унутар НАТО-а, нарочито према европским партнерима, као и према Русији и Кини. С друге стране, интензивно ангажовање Руске Федерације у Сирији током 2017. године и знатно унапређење односа с Турском у великој мери утицали су на ситуацију на Блиском истоку. Украјински конфликт је, за сада, у релативно стабилној фази, али региструјемо постепено стварање предуслова за његово поновно усложњавање. Наставак јачања Кине и демонстрације решености Пекинга да очува свој положај на поморским путевима на западном Пацифику такође представља значајан вектор глобалних односа. У дугорочном периоду ВОА очекује да се настави процес преласка из униполарног поретка, који је свој врхунац имао деведесетих година прошлог века, у мултиполарни међународни систем, у коме ће најистакнутију улогу имати Вашингтон, Пекинг и Москва.

Конвенционални међудржавни ратови у региону су мало вероватни, док терористичке претње и даље представљају највећи изазов савременог света. Наиме, терори-

лица из овог региона укључи у сукобе широм света, посебно на простору Сирије и Ирака. Учесници сукоба на Блиском истоку стекли су додатна знања и искуства у припреми и извођењу терористичких напада и формирали везе са структурама међународног тероризма. Та лица представљају претњу без обзира на мере које предузима наша држава, али и остале европске земље, на контроли њиховог повратка. Претња је повезана с активностима криминалних група које могу обезбедити илегално пребацивање ових лица, при чему често нису ни свесне кога заправо пребацују. Ипак, мора се напоменути и да су приоритет деловања терористичких група утицајне државе Европске уније, при чему простор Балкана тежишно представља логистичку базу и транзитну руту.

Такозвана Исламска држава, као и остале терористичке организације, спроводе јаку пропагандну кампању интернетом, при чему је део тих материјала преведен и на језик разумљив људима с ових простора. Таква кампања, уз притисак и подршку истакнутих локалних екстремиста, може бити подстицај појединцима да предузму терористичке нападе по угледу на неке који су изведени последњих година у Европи.

ЈУБИЛЕЈ ВОЈНЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Војнообавештајна агенција ове године обележава значајан јубилеј – 140 година војне дипломатије. Први војни изасланик Кнежевине Србије био је мајор Константин Миловановић, а прво изасланство отворено је после Берлинског конгреса у Бечу, крајем 1878. године. Након Беча, изасланства су отворена у Софији, Цариграду и Петрограду. Касније се мрежа ширила и с временом се мењала, у складу с политичким околностима.

– Војна дипломатија данас је у функцији државне дипломатије, а наши изасланици представљају Министарство одбране и Војску Србије, заступају националне интересе и својим радом у великој мери доприносе развоју војно-војне сарадње. У новијој војнодипломатској историји, бројни наши изасланици одликовани су високим признањима земље домаћина, управо због тога што су јачали везе између наших војски, држава и народа. Таква признања стизала су и с Истока, из Руске Федерације и Кине, на пример, и са Запада, из САД, Француске, Немачке – наводи заменик директора ВОА.

Политичка нестабилност у региону, те чињеница да подизање међуетничких тензија и пропагирање мржње према другим народима и даље представљају добитну комбинацију појединим интересним групацијама, доприносе опасности од идеолошки мотивисаног насилног екстремизма. Ова форма претње изражена је посебно на простору Косова и Метохије, где је често комбинована с криминалним деловањем или религијским екстремизмом. Коначно, одређени трендови у Европи, као и стварање осећаја претње од миграната довели су и до радикализације десничарске идеологије у региону, која такође може испољавати насилне форме понашања.

Q Да ли ВОА сарађује са страним обавештајним службама и како оцењујете њиху сарадњу?

– Сарађујемо с многобројним страним обавештајним службама и та сарадња напредује из године у годину. У времену када је тероризам глобална претња изузетно је важно размењивати информације и искуства ради остваривања сопствених надлежности. Истакао бих и квалитет сарадње у области обуке и образовања кадра, пре свега, аналитике.

Q Недавно је Агенција расписала конкурс за пријем лица у свој састав. Да ли сте задовољни одзивом? Колико људи се пријавило? Какав кадар тражили сте?

– На конкурс за четири радна места, која смо због одлива кадра морали да попунимо, пријавило се више од 300 кандидата. Одзив је изнад очекивања и врло смо задовољни јер ћемо имати могућност да изаберемо квалитетне људе. Висок одзив још једном потврђује углед Министарства одбране, Војске Србије и Војнообавештајне агенције у јавности и чињеницу да смо пожељан послодавац. Ипак, не треба занемарити специфичност посла у Агенцији, који захтева врхунски кадар, а када то кажем, не мислим искључиво на стручно образовање. Оно је, наравно, важно, али постоји потреба да људи који раде у ВОА имају широко образовање и интересовања из различитих области – међународних односа, безбедности, политике... Тражимо социјално интелигентне, одговорне, флексибилне појединце, који знају да разликују битно од небитног и не нарушавају интегритет Агенције, патриоте и људе с високим моралним квалитетима, који су емоционално стабилни, вредни и колегијални.

Q У колико страних земаља имамо војна изасланства и да ли се ускоро планира отварање нових?

– У овом тренутку имамо 22 изасланства одбране и, што је најважније, наши изасланици су у свим значајним светским центрима и земаљама региона. То је оптималан распоред и у складу је са спољнополитичким приоритетима и финансијским могућностима државе. Наравно да бих као руководилац Агенције волео да проширимо мрежу изасланстава, уколико се за то створе услови. На пример, због војноекономске сарадње било би добро да имамо војно изасланство у некој од земаља Латинске Америке, те се надам да ће се у будућности створити услови за то.

Q Каква је сарадња с институцијама које спроводе контролу рада ВОА?

– Сарадња са свим надзорним и контролним институцијама заиста је одлична и одвија се уз обострано уважавање, што доприноси квалитету рада. Војнообавештајна агенција има специфичне и изузетно одговорне задатке, тако да је наш циљ квалитетна, искрена и отворена комуникација и с Одбором за контролу служби безбедности Народне скупштине и са Генералним инспектором служби.

ОДГОВОР НА ПРОМЕНЕ У ОКРУЖЕЊУ

Пуковник Зоран Стојковић истиче да Војнообавештајна агенција не заостаје за сличним службама развијених земаља и да се процес прилагођавања савременим токовима у обавештајној делатности непрекидно одвија. У таквим настојањима важна је подршка руководиоца у Министарству одбране.

– Министар одбране је разумео и подржао захтеве Агенције, чије испуњење представља наш одговор на промене у стратешком окружењу. У том смислу, предстоје нам извесне организационе промене, ради унапређења наших обавештајно-оперативних способности – наглашава пуковник Стојковић.

Као пример навешћу да је прошле године Одбор за контролу служби безбедности остварио непосредан надзор рада ВОА, што значи да су чланови тог тела могли да виде тражену документацију, пружени су им подаци и информације о раду и дати одговори на питања у вези с на-

шим радом, у складу с њиховим надлежностима, али и ограничењима прописаним законом. Осим тога, прошле године члановима Одбора два пута сам поднео писани извештај о раду Агенције, који је разматран на затвореним седницама. Са задовољством истичем да су чланови Одбора позитивно оценили рад наших припадника и дали пуну подршку даљем ангажовању на задацима из наше надлежности.

О Војнообавештајна агенција пружа и обавештајну подршку нашим припадницима у мултинационалним операцијама. Која од мисија, према Вашим сазнањима, носи највеће ризике?

– У овом тренутку припадници Војске Србије ангажовани су у десет мултинационалних операција, од којих је шест под окриљем Уједињених нација, а четири Европске уније. Највећи безбедносни изазови везани су за афричке државе Централноафричку Републику и Мали. У Централноафричкој Републици помирење између сукобљених страна још траје, а процес разоружања, демобилизације и реинтеграције у цивилно друштво споро се одвија. У Малију се, такође, отежано одвија процес имплементације мировног споразума, а терористичке снаге на северу земље настоје да дестабилизују читаву државу и регион.

Највећи контингент наше војске налази се у Либану, где владају политичке трзавице, али и опасност од преливања сукоба из Сирије и Ирака. Мисија на Кипру одвија се у најстабилнијим условима. Имајући у виду разноврсност ангажовања припадника Војске Србије у међународним мисијама, Војнообавештајна агенција с посебном пажњом приступа припреми контингената који одлазе у иностранство. Том приликом указује им се на све изазове с којима се могу сусрести у новим срединама, од географско-климатских карактеристика, културолошких особености, до политичко-безбедносне ситуације.

О Шта ће бити највећи изазови у раду Агенције у наредном периоду?

– Агенција се, попут осталих савремених обавештајних, а пре свега војних служби, суочава с изазовима предвиђања и одређивања вероватноће остваривања одређених појава. Извесност је можда била парадигма и обележје времена које је иза нас, а данас је брзина којом се одвијају догађаји на глобалној сцени екстремна, што усложњава процес предвиђања. То представља један од највећих изазова за објективно сагледавање изазова и ризика и отежава процену политичких и безбедносних прилика у свету и региону.

О Како оцењујете сарадњу са сродним службама у Србији – ВБА, БИА...?

– Сарадња је свакодневна, врло професионална и у великој мери доприноси јачању обавештајно-безбедносних капацитета наше земље. Једино добром сарадњом можемо остварити заједнички циљ – очување безбедности свих грађана Србије и припадника Министарства одбране и Војске Србије. ■

Редакција магазина „Одбрана”
Снимео Јово МАМУЛА